

VÄESTÖKYSELY HUIPPU-URHEILUN

VAIKUTUKSISTA

JA SEURAAAMISESTA

Jarmo Mäkinen

KIHUn julkaisusarja, nro 57
ISBN 978-952-5676-92-1 (pdf)

Rio 2016

Jarmo Mäkinen

VÄESTÖKYSELY HUIPPU-URHEILUN VAIKUTUKSISTA JA SEURAAMISESTA

Kilpa- ja huippu-urheilun tutkimuskeskus KIHU

Kihun julkaisusarja, nro 57

Copyright © 2017 KIHU

ISBN 978-952-5676-92-1 (pdf)

Kaikki oikeudet pidätetään. Tämän julkaisun tai sen osan jäljentäminen ilman tekijän kirjallista lupaa painamalla, monistamalla, äänittämällä tai muulla tavoin on tekijänoikeuslain mukaisesti kielletty.

Kilpa- ja huippu-urheilun tutkimuskeskus KIHU, Jyväskylä 2017

Jyväskylä 2017

SISÄLLYS

JOHDANTO	4
MIELIPITEET HUIPPU-URHEILUN VAIKUTUKSISTA YHTEISKUNNASSA	5
Huippu-urheilun myönteiset ulkoisvaikutukset.....	5
Huippu-urheilun kielteiset ulkoisvaikutukset	8
Huippu-urheilun myönteisten ja kielteisten ulkoisvaikutusten vertailu	9
Onko käsitys huippu-urheilusta muuttunut Suomessa myönteisemmäksi.....	11
URHEILIJAT ESIKUVINA	14
URHEILUN SEURAAMINEN	17
MENESTYSLAJIT	19
TULOSTEN YHTEENVETO	22
LÄHTEET	23

JOHDANTO

Tässä raportissa esitellään Suomea koskevia tuloksia kansainvälisestä kyselytutkimuksesta, joka on toteutettu yhdenmukaisena Suomen ohella, Iso-Britanniassa, Belgiassa, Japanissa, Australiassa ja Hollannissa. Tämä ei ole tutkimuksen lopullinen, kansainvälistä vertailua sisältävä raportti. Kansainvälinen raportti julkaistaan vuoden 2018 aikana. Kaikkia marraskuussa 2016 tehdyn kyselyn tuloksia ei ole kuitenkaan mielekästä jättää niin myöhään ajankohtaan julkaistavaksi, koska niillä voi olla annettavaa huippu-urheilun ulkoisen arviointia (Lipponen 2017) seuraaviin keskusteluihin.

Suomen tuloksista tuodaan esille ensinnäkin kansalaisten mielipiteet huippu-urheilun myönteisistä ja kielteisistä vaikutuksista. Toiseksi tarkastellaan miten he suhtautuvat huippu-urheilijoihin esikuvina. Näitä kahta ensimmäistä aihetta tarkastellaan raportissa syvällisemmin kuin kahta jälkimmäistä. Kolmanneksi kysytään missä lajeissa he haluavat nähdä suomalaisten menestyvän. Neljänneksi analysoidaan kuinka usein ja millaisten medioiden välityksellä he seuraavat urheilua.

Kansainvälisen tutkimuksen tausta on niin sanotussa maksuhalukkuus/’willingness to pay’ -tutkimuksessa, jossa vastaajilta kysytään summaa, jonka he olisivat valmiita henkilökohtaisesti maksamaan jostain tuotteesta tai palvelusta. Nämä rahamääräiset tulokset jätetään tämän raportin ulkopuolelle, koska ne voisivat poiketa lopullisesta raportista menetelmän haastavuudesta ja monivaiheisuudesta johtuen. Tutkimusta johtaa Hiroaki Funahashi Tokion Waseda-yliopistosta. Tutkimuksen toteutuksesta Suomessa vastaa Kilpa- ja huippu-urheilun tutkimuskeskus KIHU.

Kyselyn tekijäksi valittiin kilpailutuksen perusteella Taloustutkimus Oy, jonka paneeliin aineisto perustuu. Sen kohteena ovat 18–69 -vuotiaat suomalaiset iän, sukupuolen ja asuinalueen mukaan painotettuina. Kyselyyn vastasi kaikkiaan 1 690 henkilöä. Tämän raportin jakaumia koskevissa esityksissä on käytetty painokertoimia, jotka korottavat vastaustiedot koko perusjoukon eli väestön tasolle.

MIELIPITEET HUIPPU-URHEILUN VAIKUTUKSISTA YHTEISKUNNASSA

Kyselyssä esitettiin väitteitä siitä, miten vastaajien mielestä huippu-urheilumenestys ja siihen pyrkiminen vaikuttaa muuhun yhteiskuntaan. Huomio ei ole siis menestyksen seurauksista urheilun sisällä vaan sen yhteiskunnallisista ulkoisvaikutuksista. Ne ovat oleellisia, koska niiden pohjalta voidaan arvioida huippu-urheilun julkisen tuen oikeutusta. Edistääkö huippu-urheilu enemmän hyvää vai pahaa yhteiskunnassa. Tällaisessa perustelussa pyritään pääsemään hieman pidemmälle pelkän 'urheilua urheilun vuoksi' argumentoinnin sijaan.

Täsmällisemmin ulkoisvaikutus on taloustieteellinen käsite, joka liittyy markkinoiden toimimattomuuteen. Markkinoiden hintamekanismi ei pysty aina ottamaan huomioon hyödykkeiden tuottamisesta tai kuluttamisesta aiheutuvia seurannaishyötyjä tai -haittoja. Tästä syystä valtio voi puuttua markkinoiden toimintaan saadakseen ne toimimaan tehokkaammin. Saaste- tai tupakkaveron asettaminen ovat esimerkkejä valtion toimista negatiivisten ulkoisvaikutusten hillitsemiseksi. Positiivisia ulkoisvaikutuksia omaavat tuotteet tai palvelut voivat saada julkisia avustuksia, veronkevennyksiä tai julkinen voi tuottaa niitä itse. Todennäköisesti liikunnan ja urheilun mielletään aiheuttavan positiivisia ulkoisvaikutuksia koulutuksen ja kulttuurin ohella lähes oletusarvoisesti. Huippu-urheilu on sen sijaan ilmiönä selvästi kiistanalaisempi.

Huippu-urheilun myönteisten ja kielteisten ulkoisvaikutusten leviämistä edistää esimerkiksi huippu-urheilumenestyksen aineettomuus ja median siihen kohdistama suuri huomio. Menestyksellä on julkishyödykkeen ominaisuudet, sen nauttimisesta on vaikea sulkea ketään ulkopuolelle eikä sen määrä vähene kuluttamalla.

Huippu-urheilun myönteiset ulkoisvaikutukset

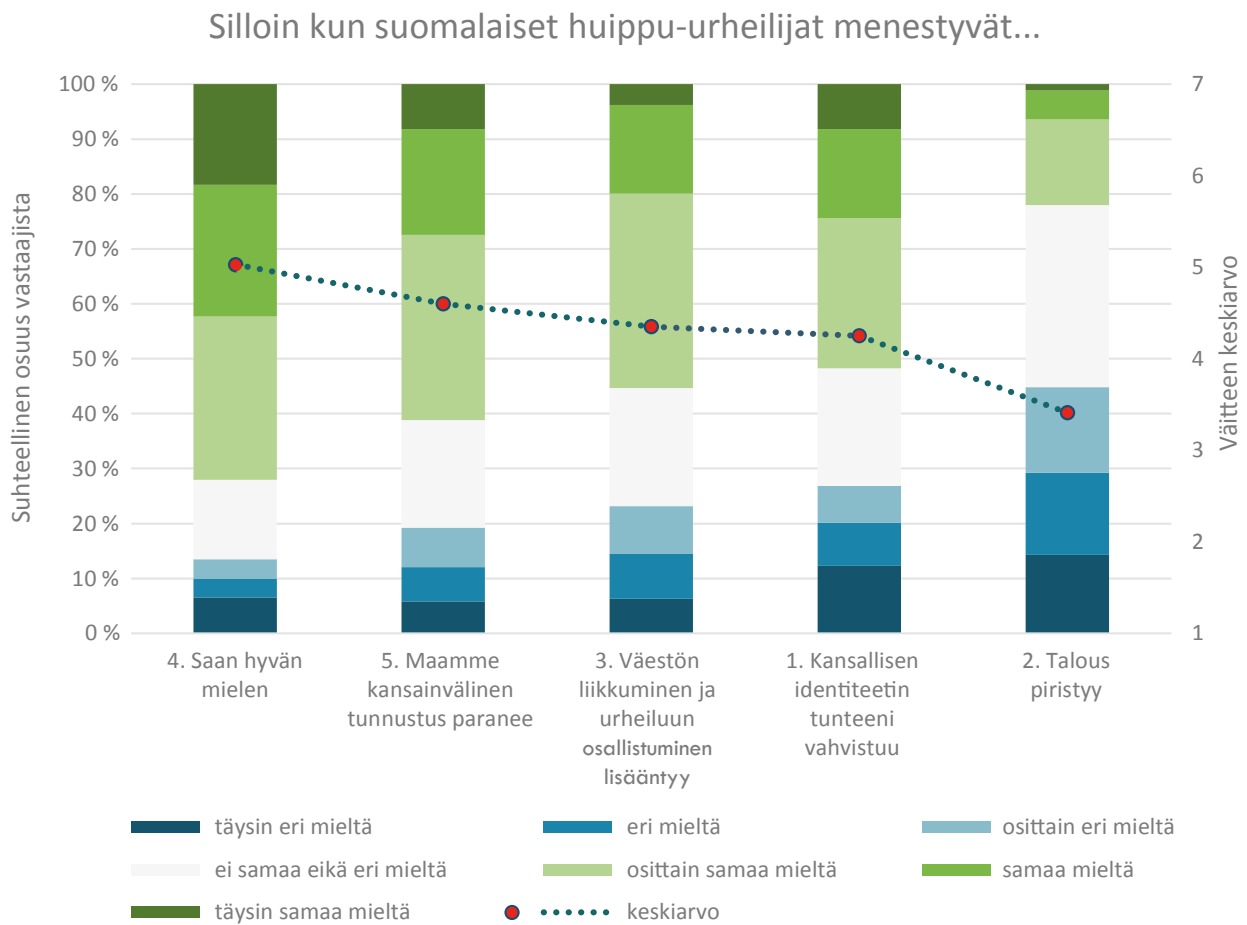
Kyselyssä esitettiin vastaajille viisi väitettä huippu-urheilun myönteisistä ulkoisvaikutuksista seuraavasti:

Suomalaisten huippu-urheilijoiden menestyksen ansiosta,

1. Kansallisen identiteetin tunteeni vahvistuu.
2. Talous piristyy.
3. Väestön liikkuminen ja urheiluun osallistuminen lisääntyy.
4. Saan hyvän mielen.
5. Maamme kansainvälinen tunnustus paranee.

Kuviossa 1 on vastaukset näihin väitteisiin järjestetty vasemmalta oikealle siten, että korkeimman keskiarvon eli myönteisimmän vastaanoton saanut väite on ensimmäisenä. Tässä suosituin väite on 'Suomalaisten huippu-urheilun menestyksen ansiosta saan hyvän mielen'. Tutkimuskirjallisuudessa tähän vaikutukseen viitataan käsitteillä 'feel good factor', 'subjective well-being' tai 'happiness' (Grix & Carmichael 2012; Hallman et al 2012). Yli 70 prosenttia väestöstä on vähintään osittain samaa mieltä väitteestä. Eri mielisiä on vain hieman yli 10 prosenttia. Valtaosa suomalaisista kokee siis subjektiivista hyvän olon tunnetta urheilumenestyksen ansiosta.

Kuvio 1. Urheilun myönteiset ulkoisvaikutukset

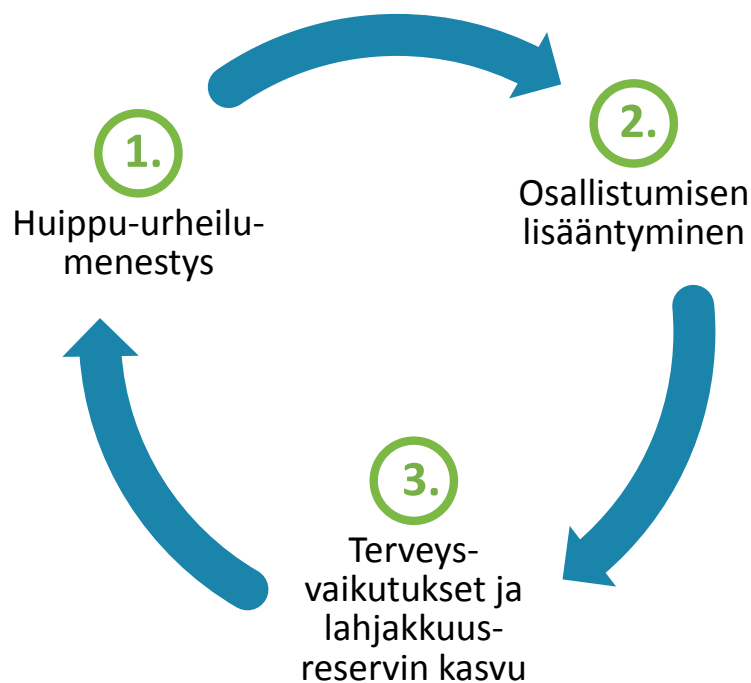

Yli 60 prosenttia on vähintään osittain samaa mieltä siitä, että maamme kansainvälinen tunnustus paranee huippu-urheilumenestyksen tuloksena. Väite kuvastaa maamme maineen tai tunnettuuden parantamista. Mitä meistä muualla ajatellaan ja millainen Suomi-kuva maailmalla vallitsee. Jossain määrin yllättäen vastaajien henkilökohtainen tuntemus kansallisen identiteetin vahvistumisesta menestyksen myötä on pienempi kuin se mitä he ajattelevat tämän vaikuttavan muiden ajatteluun meistä. Hieman yli puolet vastaajista on vähintään samaa mieltä kansallisen identiteetin tunteen vahvistumisen kanssa. Tämä on menestyksen tuoman hyvän mielen tavoin subjektiivinen ja tunteisiin perustuva vaikutus.

Hallmann et al. (2012) tutkimuksessa saksalaisista 66,2 prosenttia tunsi kansallista ylpeyttä ja 65,6 prosenttia hyvää mieltä heidän urheilijoidensa hyvästä menestyksestä kansainvälisessä kilpailuissa (emt., 6). Tässä suomalaisessa kyselyssä ylpeyttä kokevia oli siis vähemmän ja hyvää mieltä kokevia enemmän. Merkityksellisin ero on ehkä kuitenkin siinä, että kun Saksassa nämä luvut asettuivat hyvin lähelle toisiaan, on Suomessa niiden välillä noin 20 prosentin etäisyys hyvän mielen eduksi. Näyttää siis siltä, että Suomessa kansallisen identiteetin vahvistumista ei koeta yhtä ongelmattomaksi kuin Saksassa, vaikka maiden historiat voisi antaa olettaa toisin. Tämän lisäksi Hallman et al. (2012) käyttivät kyselyssä käsitettä 'kansallisen ylpeyden tuntemisen kokemus' kun taas tässä kyselyssä käytettiin neutraalimpaa ilmaisua kansallisen identiteetin vahvistumisesta.

Noin 55 prosenttia vastaajista on vähintään osittain samaa mieltä siitä, että huippu-urheilumenestyksen ansiosta väestön liikkuminen ja urheiluun osallistuminen on lisääntynyt. Grix & Carmichael (2012) mukaan tähän vaikutukseen nojaava argumentti on valettu useimpien läntisten maiden huippu-urheilujärjestelmien kehittämisen sisälle (emt., 74). Tässä kyselyssä noin viidenneksen voidaan päätellä epäilevän tämän argumentin paikkaansa pitävyyttä. Ajattelu nojaa siihen, että huippu-urheilumenestys nostaa urheiluun ja liikuntaa osallistumista, joka puolestaan lisää terveysvaikutuksia sekä kasvattaa uusia potentiaalisia huippu-urheilijoita, mikä jälleen ruokkii huippu-urheilumenestystä (kuvio 2). Tällaiset ulkoisvaikutukset menevät pidemmälle ja ovat konkreettisempia kuin pelkät tuntemukset kansallisesta ylpeydestä tai hyvästä mielestä, joissa ei vielä oteta kantaa siihen, millaiseen käyttäytymisen muutoksen ne johtavat, jos johtavat lainkaan.

Kuvio 2. Urheilun hyvä kehä (The 'virtuous cycle' of sport, Grix & Carmichael 2012)

Väitteeseen, että huippu-urheilumenestys johtaa talouden piristymiseen suhtauduttiin selvästi epäilevämmiin kuin muihin kuviossa 1 esitettyihin väitteisiin. Vain noin viidennes oli vähintään osittain samaa mieltä väitteestä. Lopuista 80 prosentista noin puolet ei ottanut selkeää kantaa väitteeseen ja toinen puoli on sen kanssa vähintään osittain eri mieltä.

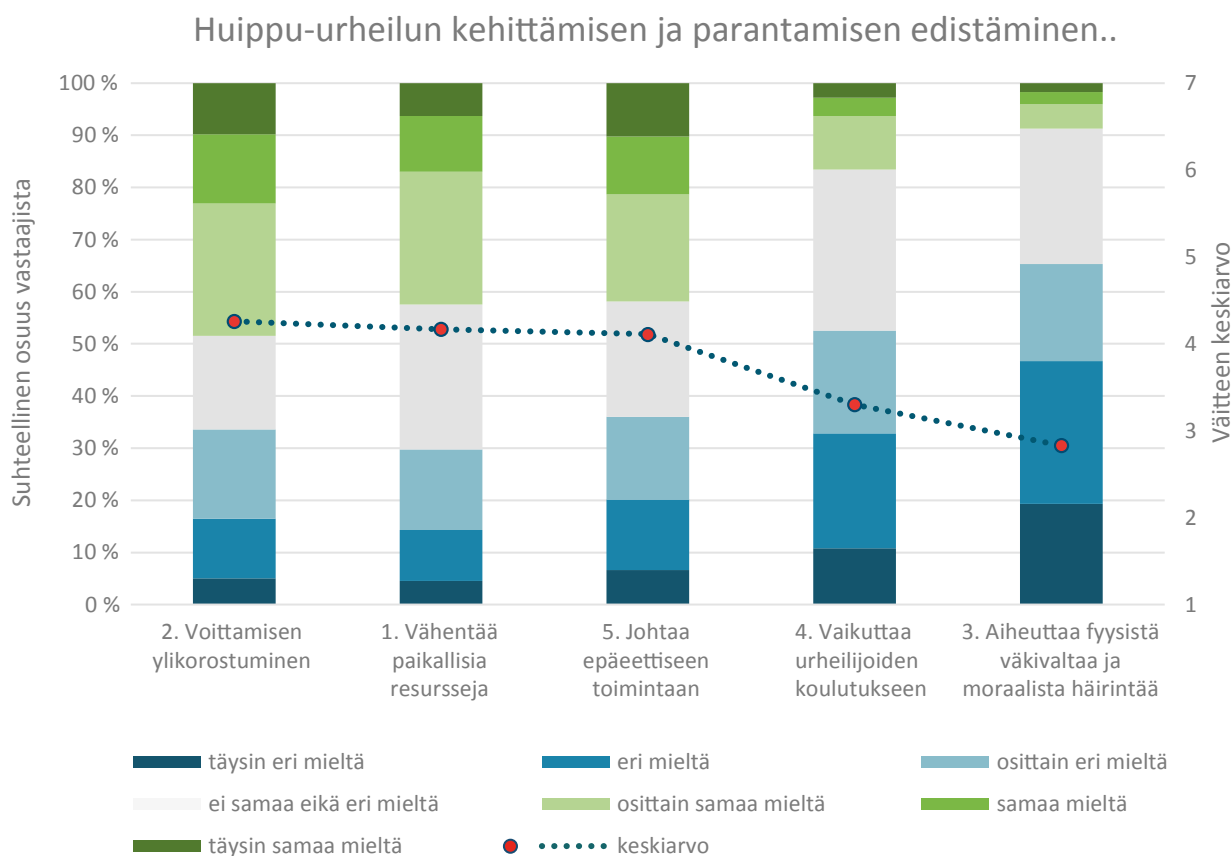
Huippu-urheilun kielteiset ulkoisvaikutukset

Vastaajille esitettiin kyselyssä seuraavat kielteiset huippu-urheilun edistämisen ulkoisvaikutuksia koskevat väitteet.

Huippu-urheilun kehittämisen ja parantamisen edistäminen...

1. vähentää resursseja paikallistoiminnalta ruohonjuuritasolla.
2. aiheuttaa epätervettä keskittymistä voittamiseen hinnalla millä hyvänsä.
3. aiheuttaa fyysistä väkivaltaa ja häirintää urheilijoita kohtaan.
4. vaikuttaa negatiivisesti urheilijoiden koulutukseen.
5. johtaa epäeettiseen toimintaan, kuten dopingiin ja sopupeleihin.

Kuvio 3. Huippu-urheilun kielteiset ulkoisvaikutukset

Kuviossa 3 vastaukset huippu-urheilun kielteisiin ulkoisvaikutuksiin on järjestetty vasemmalta oikealle siten, että korkeimman keskiarvon saanut väite on ensimmäisenä. Vastaajista lähes puolet on vähintään osittain samaa mieltä siitä, että huippu-urheilun edistäminen aiheuttaa epätervettä keskittymistä voittamiseen hinnalla millä hyvänsä. Näiden haittojen voi tulkita laajasti koskemaan huippu-urheilun sisäistä epätervettä käyttäytymistä kuten myös lasten ja nuorten urheilussa liian varhain omaksuttua voittamiseen tähtäävää kulttuuria. Voittamisen varjopuolia käsittelevä keskustelu on meillä ja muualla vilkkainta jälkimmäisellä alueella, jossa kritiikin kohteena ovat voitonnälkäiset lasten vanhemmat ja heidän valmentajansa. Todennäköisesti tämä laajempi perspektiivi tuo väitteelle hieman lisää kannatusta.

Yli 40 prosenttia vastaajista on vähintään osittain samaa mieltä siitä, että huippu-urheilun edistäminen vähentää resursseja paikallistoiminnalta ruohonjuuritasolla. Noin 30 prosenttia ei halua tai pysty ottamaan kantaa väitteeseen ja saman verran on väitteestä vähintään osittain eri mieltä olevia. Yli 40 prosenttia on myös vähintään osittain samaa mieltä väitteestä huippu-urheilun edistäminen johtaa epäeettiseen toimintaan, kuten dopingiin ja sopupeleihin. Väitteestä eri mieltä olevia on kuitenkin enemmän kuin paikallisten resurssien vähenemistä koskevalla väitteellä. Vain noin 17 prosenttia näkee huippu-urheilun edistämällä olevan urheilijoiden koulutukseen negatiivista vaikutusta. Myös niiden osuus, jotka katsovat huippu-urheilun aiheuttavan fyysistä väkivaltaa ja häirintää urheilijoita kohtaan on pieni (9 %).

Huippu-urheilun myönteisten ja kielteisten ulkoisvaikutusten vertailu

Onko huippu-urheilun edistämisestä yhteiskunnalle enemmän hyötyjä kuin haittoja kansalaisten mielestä? Edellä olevat hyötyjen ja haittojen vuorottaiset tarkastelut taulukoissa 2 ja 3 antavat jakaumien ja keskiarvojen kautta aiheen olettaa näin olevan. Suoremmin tähän kysymyksen pääsee kiinni muodostamalla summamuuttujat sekä hyödyistä että haitoista. Kaikki viisi ulkoisia hyötyjä koskevaa kysymystä korreloivat erittäin voimakkaasti keskenään. Samoin kaikki viisi haittoja koskevaa kysymystä korreloivat erittäin voimakkaasti keskenään. Tämä vahvistaa sen, että summattavat muuttujat mittaavat samankaltaisia asioita ja ne voidaan yhdistää yhdeksi summamuuttujaksi.

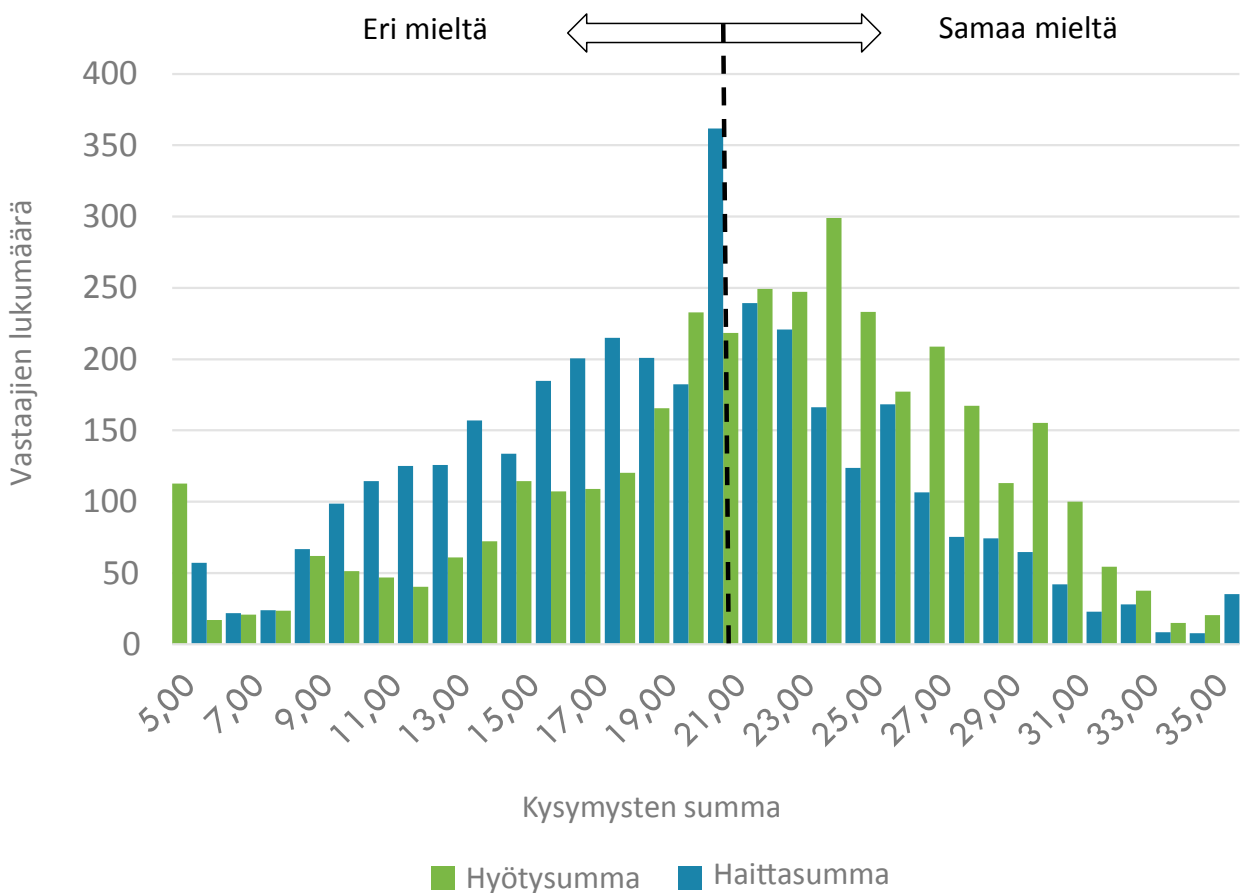
Summattavia kysymyksiä on kummassakin ryhmässä viisi (taulukko 1). Kaikkien kysymysten arvot vaihtelevat yhdestä seitsemään (1=täysin eri mieltä...7=täysin sama mieltä). Summamuuttujan arvo on siis yhden vastaajan kohdalla vähintään 5 (esim. kaikista hyötykysymyksistä täysin eri mieltä) ja enintään 35 (esim. kaikista hyötykysymyksistä täysin samaa mieltä).

Taulukko 1. *Hyötyjen ja haittojen summamuuttujat*

<p>Hyötysumma (min=5, max=35)</p>	<p>Saan hyvän mielen (arvot 1-7) maamme kansainvälinen tunnustus paranee (arvot 1-7) väestön liikkuminen ja urheiluun osallistuminen on lisääntynyt (arvot 1-7) kansallisen identiteetin tunteeni vahvistuu (arvot 1-7) talous piristyy (arvot 1-7)</p>
<p>Haittasumma (min=5, max=35)</p>	<p>voittamisen ylikorostuminen (arvot 1-7) vähentää paikallisia resursseja (arvot 1-7) johtaa epäeettiseen toimintaan (arvot 1-7) vaikuttaa urheilijoiden koulutukseen (arvot 1-7) aiheuttaa fyysistä väkivaltaa ja moraalista häirintää (arvot 1-7)</p>

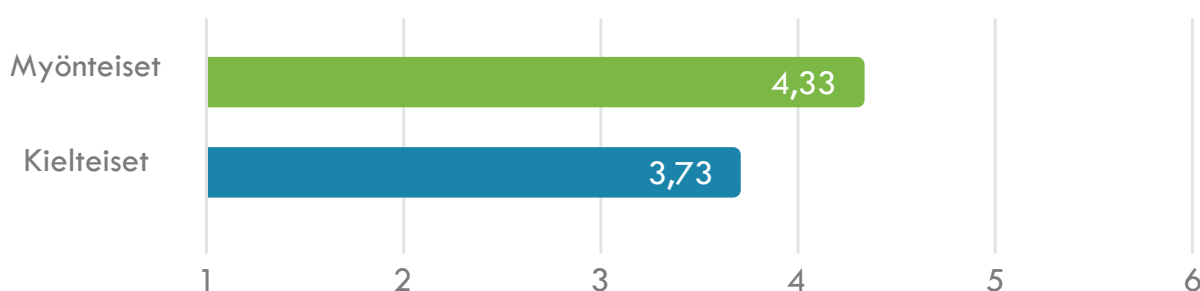
Kuvio 4 esittää vastaajien lukumäärän kullekin hyöty- ja haittasummalle. Esimerkiksi vasemmalta oikealle luettaessa ensimmäinen vihreä pylväs viiden kohdalla esittää niiden vastaajien lukumäärän, jotka olivat täysin eri mieltä kaikista huippu-urheilun myönteisyyttä koskevista väittämistä. Toisin sanoen heidän mielestään huippu-urheilusta ei ole mitään hyötyä. Kuvioon on merkitty katkoviivalla keskikohta, jonka vasemmalla puolella kysymysten summa on alle keskitason eli pylväiden korkeus kuvaa eri mieltä olevien määrää ja oikealla puolella ovat pylväiden korkeus on yli keskitason ja kuvaa samaa mieltä olevien määrää. Silmämääräisestikin kuviosta voidaan nähdä, että kuvion oikealla puolella huippu-urheilun myönteisiä vaikutuksista samaa mieltä olevia vastaajia on enemmän kuin kielteisiä vaikutuksista samaa mieltä olevia vastaajia. Toisin sanoen huippu-urheilun myönteisiä vaikutuksia nähdään enemmän kuin kielteisiä vaikutuksia.

Kuvio 4. Hyöty- ja haittasummien jakautuminen

Kuvion 4 oleellisin tieto voidaan esittää yksinkertaisemmin laskemalla summat yhteen ja jakamalla se vastaajien lukumäärällä ja vielä kysymysten lukumäärällä. Tällöin tulos voidaan esittää alkuperäisellä 7-portaisella likert-asteikolla. Tulos on esitetty kuviossa 5, josta ilmenee, että vastaajat ovat enemmän samaa mieltä huippu-urheilun myönteisistä kuin kielteisistä vaikutuksista melko selkeästi.

Kuvio 5. Huippu-urheilun kielteisten ja myönteisten väitteiden summien keskiarvo

Onko käsitys huippu-urheilusta muuttunut Suomessa myönteisemmäksi

Huippu-urheiluun liittyvät eettiset asiat nousivat voimakkaasti esille Lahden kisojen doping-tapausten paljastuttua vuonna 2001. Osin tapahtumien seurauksena Jyväskylän yliopistossa käynnistettiin tutkimushanke, jossa tutkittiin urheilun eri osa-alueita väestölle (Ilmanen et al. 2004), sponsoreille (Itkonen et al. 2007) ja urheilutoimittajille (Itkonen et al. 2008) suunnatuilla kyselyillä. Seuraavassa tarkastellaan ensimmäistä urheilun julkisuuskuvaa koskevaa tutkimusta, jonka pohjana oli vuosina 2002-2003 väestölle suunnattu postikysely. Tarkoitus on vertailla tuolloin huippu-urheilun julkisuuskuvasta saatuja tuloksia tähän vuonna 2016 tehtyyn kyselyyn huomioon ottaen kyselyiden erilaiset piirteet.

Tässä kyselyssä esitettiin viisi myönteistä ja viisi kielteistä väittämää huippu-urheilun ulkoisvaikutuksista. Vuonna 2004 julkaistussa kyselyssä vastaajille esitettiin 8 myönteistä ja 8 kielteistä väittämää urheilun julkisuuskuvasta, jotka kuvailivat pääosin urheilun yhteiskunnallisia tai sosiaalisia vaikutuksia, kuten tässäkin tutkimuksessa. He vastasivat likert-asteikolla miten hyvin nämä väittämät pitävät paikkansa kolmessa eri urheilun osa-alueessa: lasten ja nuorten urheiluseuratoiminnassa, ammattimaisessa huippu-urheilussa sekä kuntoliikunnassa ja -urheilussa. Lisäksi pyydettiin avovastauksella nimeämään kunkin osa-alueen paras ja huonoin puoli.

Vuonna 2004 julkaistussa tutkimuksessa vastaajat liittivät 5-portaisella likert-asteikolla kielteisiä (ka. 2,74) piirteitä huippu-urheiluun hieman enemmän kuin myönteisiä (ka. 2,71) piirteitä. Kuntoliikuntaan ja nuorten urheiluseuratoimintaan liitettiin huomattavasti enemmän myönteisiä ja vähemmän kielteisiä piirteitä kuin ammattimaiseen huippu-urheiluun. Tässä tutkimuksessa huippu-urheiluun liitettiin puolestaan 7-portaisella likert-asteikolla enemmän myönteisiä (4,33) ja vähemmän kielteisiä (3,73) piirteitä. Paremmiin näitä kahden eri kyselyn tuloksia voi verrata, kun ne molemmat esitetään suhteellisina osuuksina likert-asteikon maksimista (Taulukko 2). Taulukon 2 vertailu osoittaa, että kielteisten huippu-urheiluun liitettyjen kielteisten väittämien osuudessa ei ole juurikaan tapahtunut muutosta mutta myönteisten väittämien osuus on kasvanut vuoden 2016 kyselyssä.

Taulukko 2. Tulokset huippu-urheiluun liittyvistä väittämistä 2004 ja 2016

	Absoluuttinen		Suhteellinen	
	2004	2016	2004	2016
Kielteiset	2,74	3,73	55 %	53 %
Myönteiset	2,71	4,33	54 %	62 %

Taulukossa 3 on vertailtu samaa mieltä olevien osuuksia näiden kahden tutkimuksen samankaltaisten väittämien kesken. Kysymistavoissa on kuitenkin suurehkoja eroja. Niiden osuus, jotka näkevät huippu-urheilussa yhteyttä kiellettyjen aineiden käyttöön on samaa luokkaa molempina ajankohtina. Vuoden 2016 väite koski laajemmin epäeettistä toimintaa, josta doping on kuitenkin suurelle yleisölle tunnetuin ilmentymä. Väkivaltaa koskevat väitteiden osuuden ovat myös samaa luokkaa mutta niidenkin sisällöt ovat tarkkaan luettuna erilaiset. Kilpailullisuuden korostaminen kuuluu huippu-urheiluun eikä vuoden 2004 korkea samaa mieltä olevien määrä (86 %) tämä mielessä pitäen yllättävää. Tämän rinnalla vuonna 2016 esitetty voittamisen epäterve korostaminen kuulostaa jyrkemmältä, mikä tekee ymmärrettävämmäksi sen pienemmän prosenttiosuuden (48 %). Tuokin prosenttiosuus riitti kuitenkin nostamaan sen huippu-urheilun kielteisimmäksi piirteeksi myös vuonna 2016 (kuvio 3).

Taulukko 3. Vuosien 2004 ja 2016 kyselyiden samankaltaiset väitteet

Huippu-urheilun kehittämisen ja parantamisen edistäminen...	2016 samaa mieltä	Ammattimainen huippu-urheilu	2004 samaa mieltä
johtaa epäeettiseen toimintaan, kuten dopingiin ja sopupeleihin	42 %	johtaa kiellettyjen aineiden (doping) käyttöön	43 %
aiheuttaa fyysistä väkivaltaa ja moraalista häirintää urheilijoita kohtaan	9 %	ihannoii väkivaltaista käyttäytymistä	11 %
aiheuttaa epätervettä keskittymistä voittamiseen hinnalla millä hyvänsä	48 %	korostaa kilpailullisuutta	86 %
Väestön liikkuminen ja urheiluun osallistuminen lisääntyy	55 %	kannustaa liikunnalliseen elämäntapaan	80 %

Väite, joka koskee huippu-urheilun yhteyttä väestön liikkumiseen, on sisällöllisesti vertailukelpoinen. Prosenttiosuuden lasku 80 prosentista 55 prosenttiin viittaa siihen, että väestön usko urheilun hyvään kehään (kuvio 2) on laskenut hyvin korkealta tasolta ehkä hieman realistisemmaksi.

Muita vuonna 2016 kysytyä neljää huippu-urheilun myönteistä vaikutusta ei löydy vuoden 2004 kysymyslistalta. Vuoden 2016 kyselyn merkittävimmät myönteiset vaikutukset olivat subjektiivisia ('hyvä mieli' ja 'kansallisen identiteetin vahvistuminen') eivätkä ne oikein istu julkisuuskuvatutkimukseen. Talouteen, kaupallisuuteen ja viihteellistymiseen liittyvät huippu-urheilun piirteet nähtiin puolestaan enemmän kielteisessä kuin myönteisessä valossa vielä vuonna 2004. Tosin käsitykset olivat jo tuolloin

liikkeessä, mitä osoittaa se, että osa vastaajista piti huippu-urheilun viihteellistymistä kielteisenä ja osa myönteisenä ilmiönä huippu-urheilun parhaita ja huonoimpia piirteitä koskevassa avokysymyksessä (Ilmanen et al. 2004, 46). Huippu-urheilun viihteellistymiseen myönteisesti suhtautuvien määrä on todennäköisesti kasvanut ja tässä myönteisinä esitetyt väitteet 'hyvästä mielestä', 'tunnettuuden kasvamisesta sekä 'talouden piristymisestä' voidaan liittää sen seurannaisilmiöiksi.

Johtopäätöksiä vedettäessä on syytä huomioida, että samankaltaisuuksista huolimatta kysymys on kahdesta eri tutkimuksesta, eikä saman kysymyspatteriston toistamisesta eri ajankohtina. Tutkimukset on tehty eri lähtökohdista, ensimmäisessä on haettu julkisuuskuvaa ja toisessa huippu-urheilun ulkoisvaikutuksia. Myös niissä esitetyt väitteet ovat suurelta osin erilaisia. Enemmänkin vertailu osoittaa tarvetta huippu-urheilua koskevalle representaatiotutkimukselle, jotta voisimme muodostaa tarkempaa kuvaa siitä, mitä väestö ymmärtää huippu-urheilulla, miten tämä käsitys on muuttunut ja mihin muihin ilmiöihin se liittyy. Selvää on sen sijaan se, että vuonna 2016 väestölle esitettyjen väitteiden valossa huippu-urheilua koskevien myönteisten käsitysten määrä on suurempi kuin kielteisten käsitysten määrä. Todennäköistä on, että tähän on vaikuttanut osaltaan huippu-urheilun viihteellisten piirteiden hyväksyntä ja ajallinen etäisyys Lahden doping-paljastuksesta vuonna 2001.

URHEILIJAT ESIKUVINA

Urheilijoiden suoritusten lisäksi heidän persoonansa, tyyliinsä ja elämäntapansa voivat olla merkityksellisiä muille ihmisille. Näiden ominaisuuksien persoonallista yhdistelmistä voidaan muodostaa urheilijalle helposti tunnistettava brändi, jota myös markkinoidaan aktiivisesti (ks. urheilijabrändin eri ulottuvuudet Arai et al 2014, 101). Nykyisin urheilun kirkkaimmat supertähdet ovat maailman seuratuimpia ihmisiä. He ovat monessa suhteessa erilaisia ja eri asemassa kuin urheilijat aiemmin. Turner (2004) kertoo, että ennen 1970-lukua urheilussa ja urheilijoissa ei ollut mitään tyylikästä. Tämän jälkeinen urheilun, median, vaate- ja jalkineiteollisuuden sekä muodin liittoutuminen loi alustan supertähtien syntymiselle ja muutti urheilun kulttuurista ja taloudellista asemaa yhteiskunnassa (emt., 39.). Tämä globaalien esikuvien taso on uusi ja saa luonnostaan suuren painon keskusteltaessa urheilijoiden hyvästä tai huonosta vaikutuksesta muihin ihmisiin. Siltikin lapselle ja nuorelle tärkein roolimalli voi olla edelleen paikkakunnan edustusjoukkueessa pelaava urheilija tai vaikkapa urheileva vanhempi sisarus.

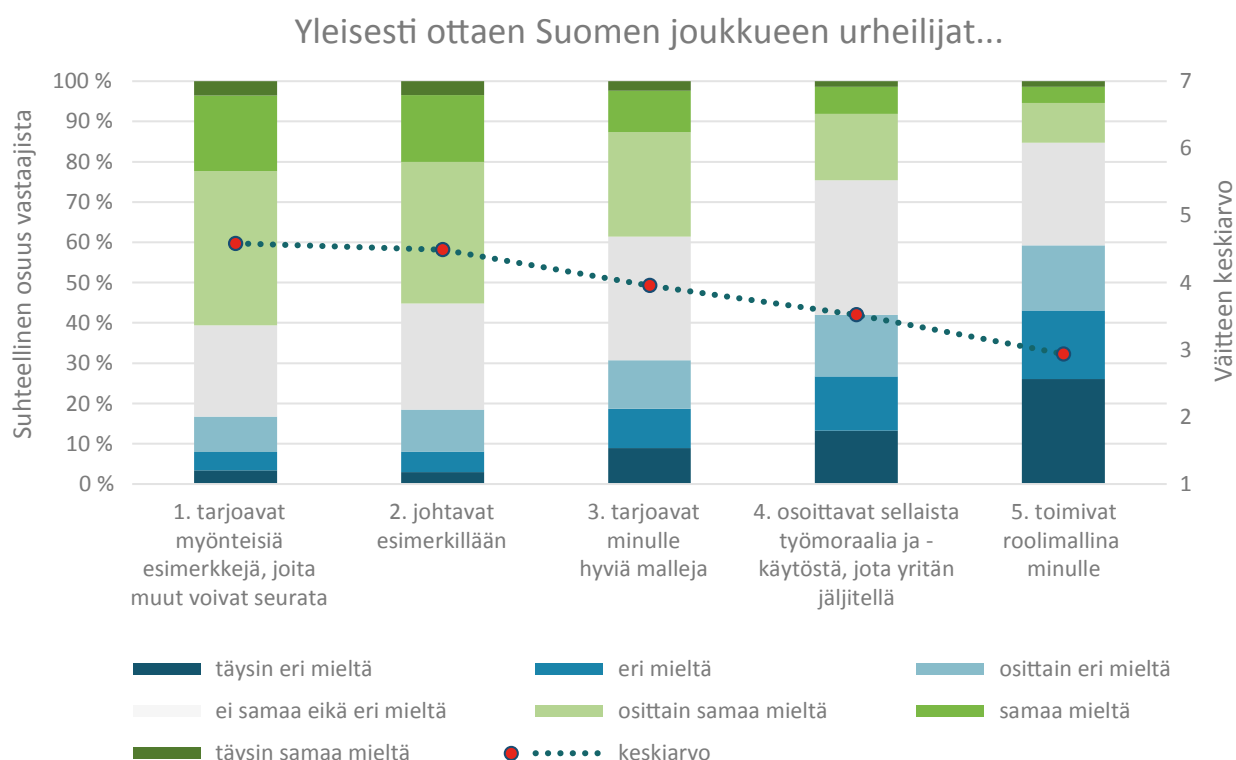
Aihetta koskevat empiiriset tutkimukset ovat pääosin keskittyneet kahtaalle. Ensimmäkin siihen millainen vaikutus urheilijoilla väestön liikkumiseen ja toiseksi siihen millaisia roolimalleja urheilijat ovat nuorille ja lapsille. Urheilijoihin samaistumisella oletetaan olevan positiivinen vaikutus väestön liikkumiseen ja urheiluun osallistumiseen. Urheilun hyvän kehän (kuvio 2) huippu-urheilumenestys sisältää siten myös yleisen menestysuuman ohella urheilijoiden positiivisiin roolimalleihin kytkeytyneet ulkoisvaikutukset. Tämän teorian paikkansa pitävyydestä keskustellaan puolesta ja vastaan (ks. esim. Payne et al. (2002) ja Mutter & Pawloski 2014).

Tässä kyselyssä ei kysytty suoraan, miten urheilijoiden 'urheilijuus' vaikuttaa vastaajien omaan liikunta-aktiivisuuteen. Sen sijaan kysyttiin, löysivätkö he urheilijoiden käyttäytymisestä esimerkkejä ja malleja itselleen yleisesti ottaen. Väitteet koskettelevat siis suoraan suomalaisten urheilijoiden käyttäytymisen vaikutusta omaan tai muiden käyttäytymiseen yleisesti eikä niinkään urheiluun sidotusti.

Yleisesti ottaen Suomen joukkueen urheilijat...

1. tarjoavat myönteisiä esimerkkejä, joita muut voivat seurata
2. johtavat esimerkillään
3. tarjoavat minulle hyviä malleja
4. osoittavat sellaista työmoraalia ja -käytöstä, jota yritän jäljitellä
5. toimivat roolimallina minulle

Kuvio 6. Urheilijat esikuvina

Kuviossa 6 vastaukset väitteisiin on järjestetty vasemmalta oikealle siten, että korkeimman keskiarvon saanut väite on ensimmäisenä. Niihin kahteen väitteeseen (1, 2) joiden kohteena on muut, suhtaudutaan myönteisemmin kuin niihin väitteisiin (3, 4, 5), joiden kohteena on vastaaja itse. Tämä voi heijastaa sitä, että vastaajat (19–69 -v.) ovat keskimäärin vanhempia kuin urheilijat, jotka mielletään enemmän lasten ja nuorten kuin omiksi esikuviksi. Lisäksi kuviossa 6 on havaittavissa, että vastaajat ovat enemmän eri mieltä väitteistä, jotka sisältävät kokonaisvaltaisempaa jäljittelyä (työmoraali, roolimalli) kuin niistä, jotka sisältävät satunnaisempaa jäljittelyä (esimerkkejä). Tässä voi olla kysymys myös siitä, että aikuiset vastaajat vierastavat ulkoisten esikuvien kokonaisvaltaista jäljittelemistä tai ainakin sen myöntämistä.

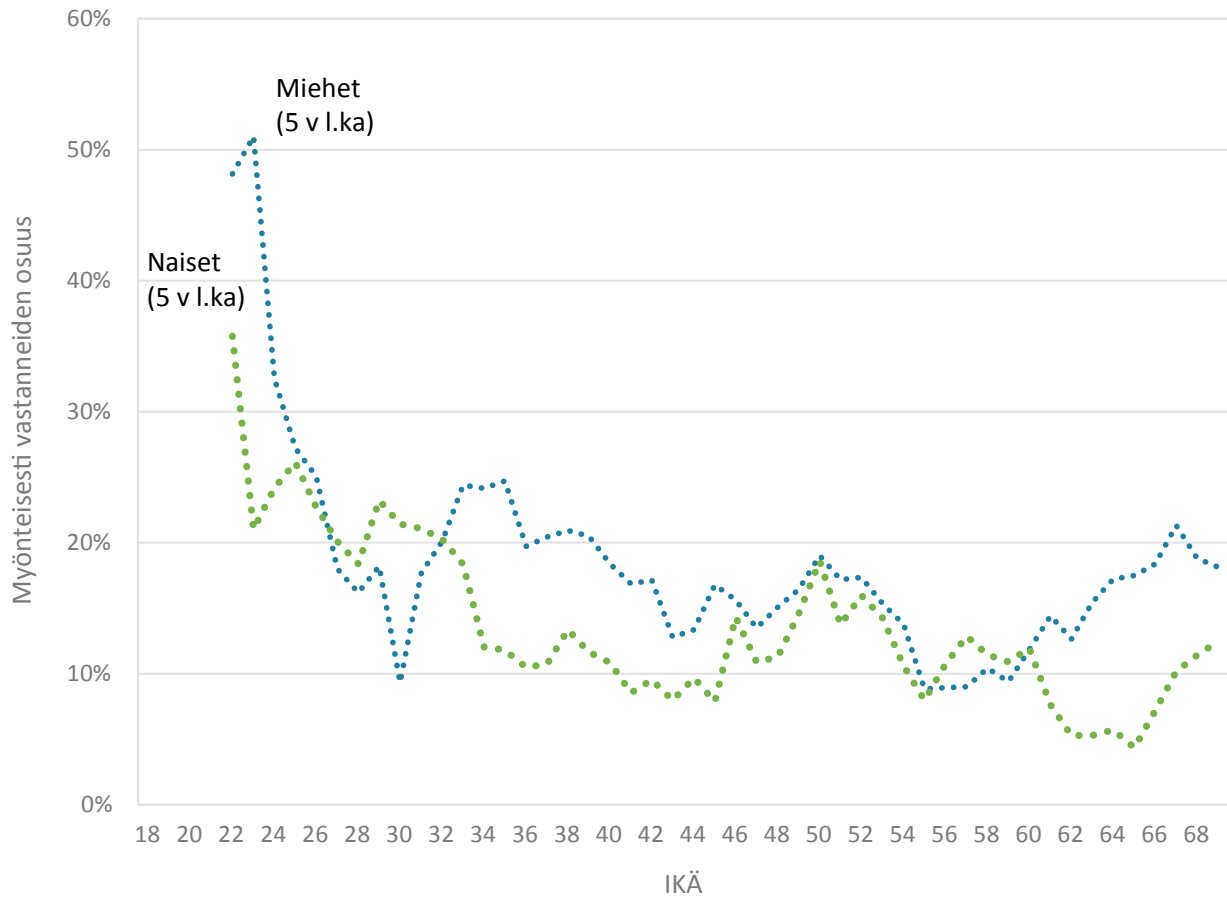
Ikä ei korreloi kaikkien esikuvaväitteiden kanssa samansuuntaisesti siten, että vanhemmat olisivat enemmän eri mieltä niistä. Yllättäen vanhemmat suhtautuvat tilastollisesti merkitsevällä tasolla myönteisemmin kuin nuoret väitteeseen, että *Suomen joukkueen urheilijat tarjoavat myönteisiä esimerkkejä, joita muut voivat seurata*. Väitteessä *Suomen joukkueen urheilijat johtavat esimerkkillään* ei iällä ole erotteluvaa merkitystä. Muihin kolmeen, kokonaisvaltaisempaan esikuvaväitteeseen nuoret suhtautuvat myönteisemmin tilastollisesti merkitsevällä tasolla. Näiden kolmen väitteen kohdalla myös sukupuoli vaikuttaa vastaamiseen siten, että naiset suhtautuvat niihin miehiä kriittisemmin tilastollisesti merkitsevällä tasolla.

län ja sukupuolen yhteisvaikutus näkyy parhaiten roolimallia koskevassa väitteessä. Kuviossa 7 on laskettu 5 vuoden liukuva keskiarvo väitteeseen myönteisesti suhtautuvien määrästä miehet ja naiset erotellen. Se havainnollistaa miten jyrkästi urheilijoiden roolimallina pitäminen laskee sekä miesten että naisten parissa noin kolmeenkymmeneen ikävuoteen mennessä. Miesten lähtötaso on korkeampi kuin naisten ja laskee jyrkemmin mutta kokonaisuutena miesten keskiarvo on suurempi. Miesten osuus väitteeseen myönteisesti suhtautuvissa nousee uudestaan naisia korkeammalle tasolle noin 33 vuoden iässä pysytellen siinä noin 50 ikävuoteen saakka.

Kuvio 7. Iän ja sukupuolen vaikutus urheilijoiden pitämiseen roolimalleina

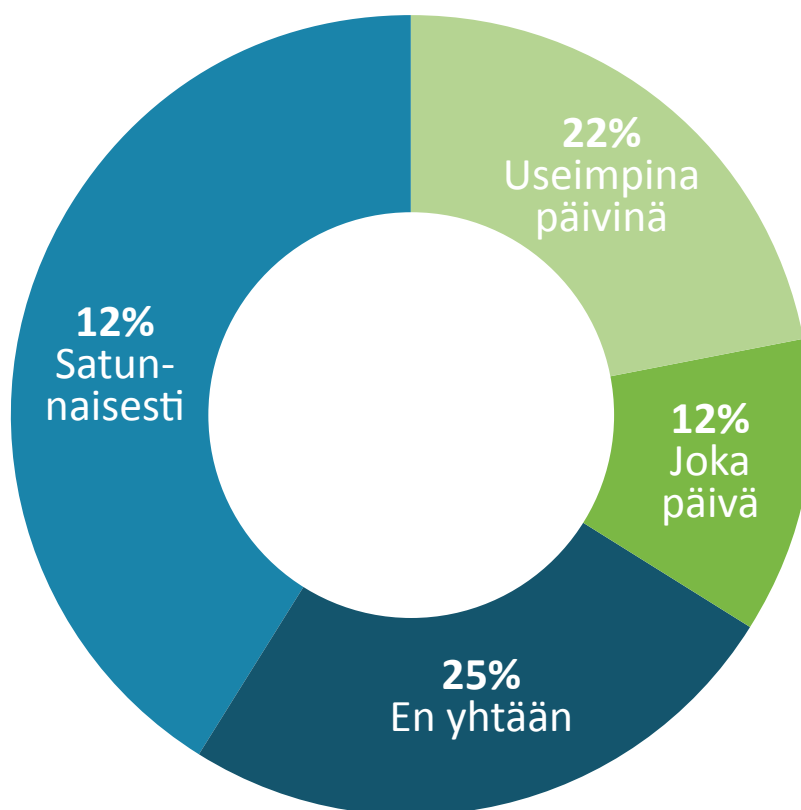
Suomen joukkueen urheilijat toimivat roolimallina minulle

URHEILUN SEURAAMINEN

Seuraavassa esitetään tuloksia siitä, miten vastaajat seuraavat urheilua lähinnä median kautta. Tässä vaiheessa tuloksia ei juurikaan tulkita. Tarkempi analyysi esitetään, kun tuloksia voidaan verrata muihin maihin. Ensimmäisenä vastaajilta kysyttiin, miten usein he katsoivat Rion kesäolympialaisia televisiosta. Kuviosta 8 selviää, että tällä tavalla kisoja seurasi 75 prosenttia suomalaisista. Aktiivisempia seuraajia eli niitä, jotka katsoivat kisoja joka päivä tai useampina päivinä oli 34 prosenttia.

Kuvio 8. *Kuinka usein katsoit Rion kesäolympialaisia 2016 televisiosta?*

Toiseksi vastaajille esitettiin urheilun seuraamista eri muodoissa luotaava kysymyssarja. Erilaisia seuraamisen tapoja oli kaikkiaan 11:

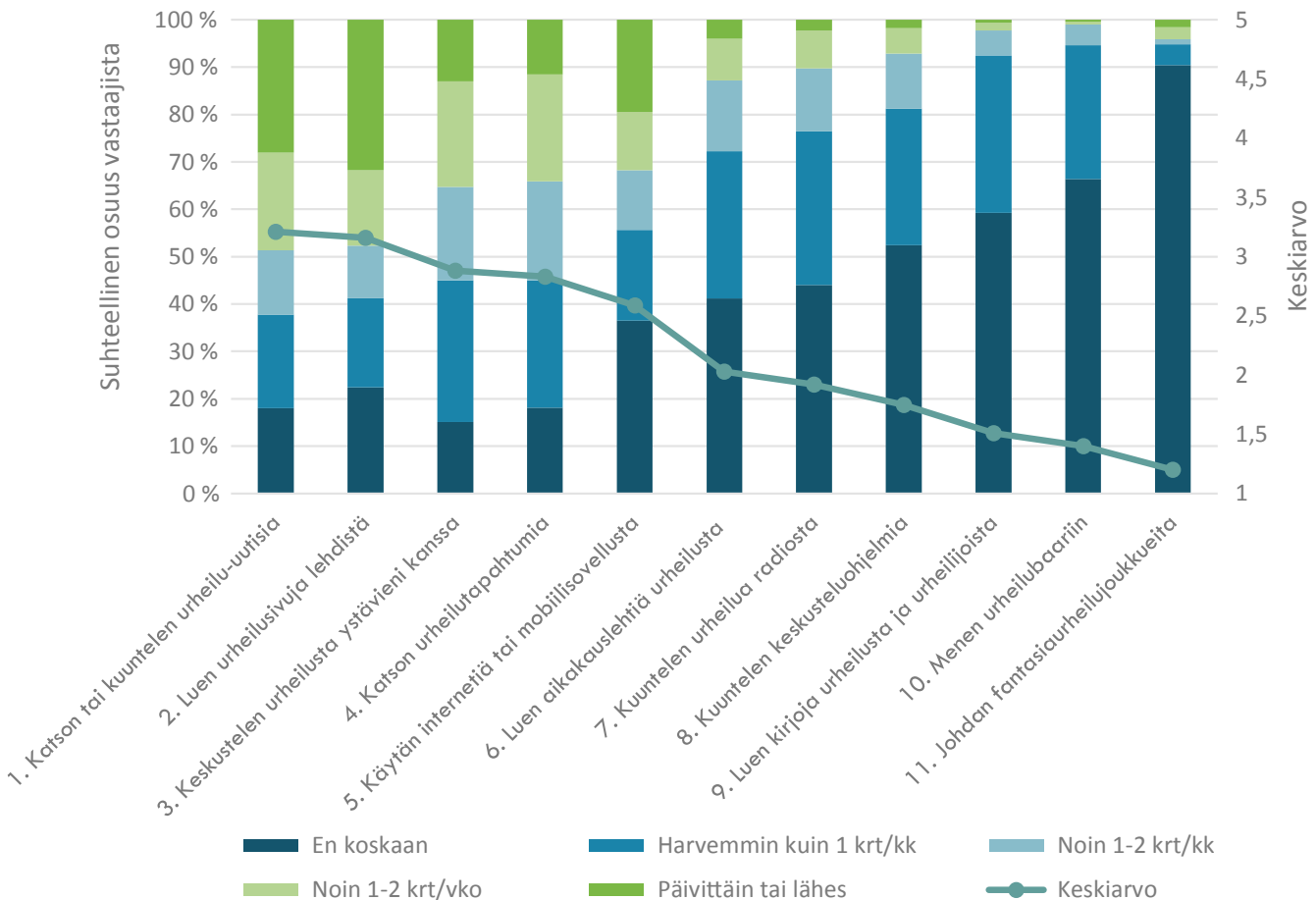
1. Katson tai kuuntelen urheilu-uutisia televisiosta tai radiosta
2. Luen urheilusivuja sanoma- tai nettilehdestä
3. Keskustelen urheilusta ystäväni kanssa
4. Katson urheilutapahtumia televisiosta tai mobiililaitteella
5. Kuuntelen urheilua radiosta
6. Luen aikakauslehtiä urheilusta ja urheilijoista
7. Luen kirjoja urheilusta ja urheilijoista
8. Käytän Internetiä tai mobiilisovellusta urheiluasioiden seuraamiseen
9. Kuuntelen urheilua käsitteleviä keskusteluohjelmia radiosta tai Internetistä
10. Menen urheilubaariin
11. Johdan ja hallinnoin fantasiaurheilujoukkueita

Kunkin seuraamisen muodon osalta kysyttiin sen tiheyttä seuraavalla asteikolla:

- 1 Ei koskaan
- 2 Harvemmin kuin kerran kuukaudessa
- 3 Noin 1–2 kertaa kuukaudessa
- 4 Noin 1–2 kertaa viikossa
- 5 Päivittäin

Kuvio 9. Urheilun seuraamisen tavat ja useus

Kuinka usein teet seuraavia asioita?

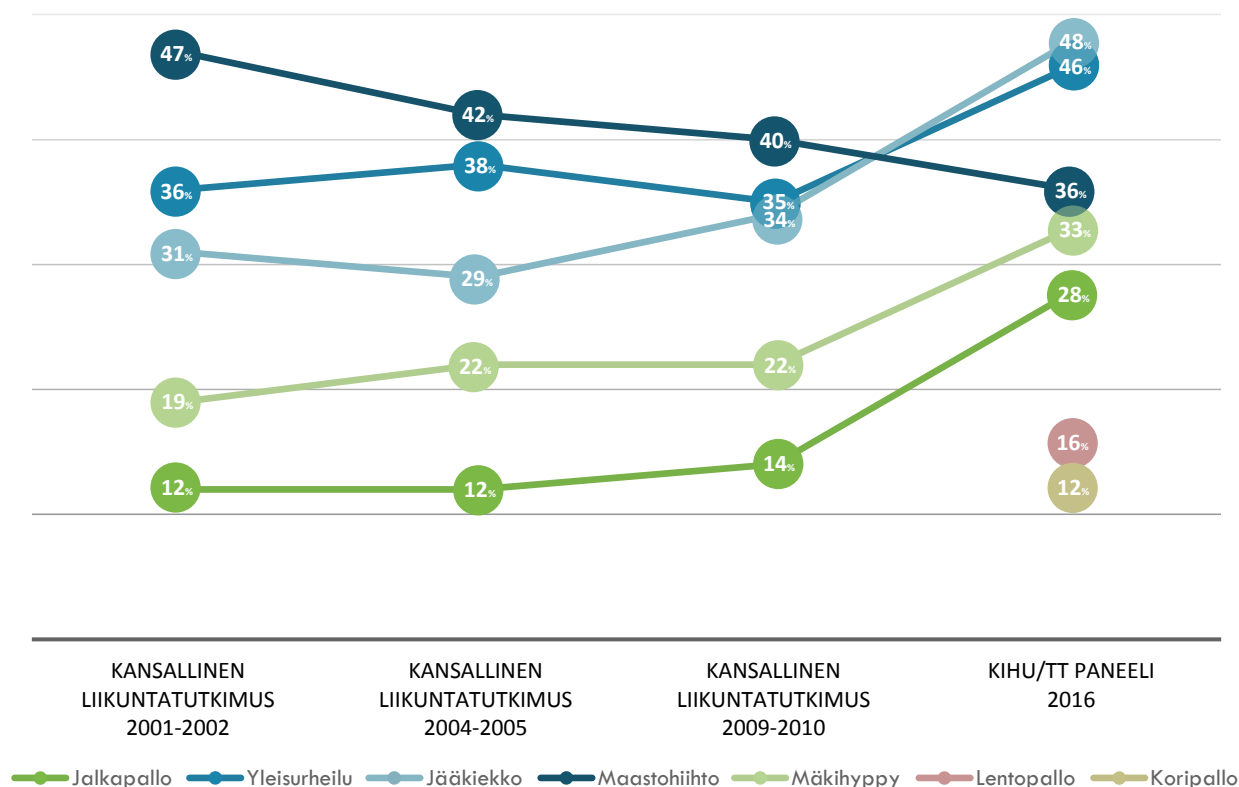

Seuraamisen tavat ja niiden useus on esitetty kuviossa 9 seuraamisen useuden mukaan järjestettynä vasemmalta oikealle. Kaksi ensimmäistä seuraamisen muotoa eli urheilu-uutisten katseleminen tai kuunteleminen sekä lehtien urheilusivujen lukeminen ovat melko selvästi muita muotoja yleisempiä, etenkin kun katsotaan päivittäin seuraavien määrää. Noin 30 prosentille suomalaisista nämä ovat päivittäisiä rutiineja. Kolmanneksi yleisintä on urheilusta keskusteleminen ystävien kanssa ja tämän jälkeen urheilutapahtuminen seuraaminen televisiosta tai mobiililaitteelta. Internetin tai mobiilisovellusten käyttö urheiluasioiden seuraamiseen jakaa vastaajia paljon. Noin 35 prosenttia ei seuraa tätä kautta urheilua lainkaan mutta päivittäin seuraajia on suhteellisen paljon, noin 20 prosenttia. Internetin tai mobiililaitteiden käyttö urheilun seuraamiseen päivittäin ei ole kuitenkaan niin voimakkaasti ikäsidonnaista kuin saattaisi olettaa. Yleisintä se on 30–39 -vuotiaiden keskuudessa (26,5 %) mutta vanhimmassakin ikäryhmässä (60–69 -vuotiaat) näiden uusien seurantakanavien välityksellä urheilua päivittäin seuraavia on 12 prosenttia. Muut urheilun seuraamisen tavat ovat jo selvästi vähemmän yleisiä.

MENESTYSLAJIT

Huippu-urheilun tehostamisen yhteydessä keskustellaan usein siitä, mihin lajeihin kannattaisi mitalijahdissa panostaa eli lajien priorisoinnista. Yhden tärkeän viitekohdan tälle keskustelulle antaa se, missä kansalaiset haluavat nähdä menestystä. Tässä kyselyssä kysymys muotoiltiin seuraavasti: 'Missä urheilulajeissa haluaisit mieluiten nähdä suomalaisurheilijoiden menestyvän kansainvälisissä kilpailuissa? Vastaajalle tarjottiin kaikkiaan 35 lajivaihtoehtoa, joista he saivat valita viisi lajia omiksi suosikkilajeikseen menestymistä silmällä pitäen.

Kuvio 10. Suosituimmat menestyslajit (lajit, joilla yli 10 % osuuden kannatus väestössä)

Kuviossa 10 on esitetty kaikki ne lajit, joilla on yli 10 prosentin väestön kannatus menestyslajiksi pois lukien autourheilu. Vertailua voidaan tehdä vuodesta 2001 lähtien tehtyyn kansalliseen liikuntatutkimukseen, jota ei ole enää vuoden 2010 jälkeen toistettu. Kansallisessa liikuntatutkimuksessa kysyttiin 'Missä lajeissa suomalaisten tulisi menestyä hyvin kansainvälisesti'. Kysymykseen vastattiin avovastauksella eikä lajien määrää rajoitettu. Tässä taloustutkimuksen paneeliin perustuvassa kyselyssä lajien määrä oli rajoitettu viiteen ja lajit sai valita valmiista vaihtoehdoista. Rajoituksesta huolimatta tässä kyselyssä vastaajat nimesivät enemmän lajeja kuin kansallisissa liikuntatutkimuksissa. Tämä voi johtua osin helpommasta vastaustavasta (valmis lista). Lisäksi tähän on voinut vaikuttaa huippu-urheiluyleisöjen eriytyminen tai menestystoiveiden monimuotoistuminen, jotka voidaan liittää laajempaan liikuntakulttuurien eriytymistä koskevaan ilmiöön. Joka tapauksessa, kun seuraavassa analysoidaan pitkittäisarjaa, on syytä muistaa, että kyselytapa ei ole tässä tutkimuksessa sama kuin kansallisessa liikuntatutkimuksessa.

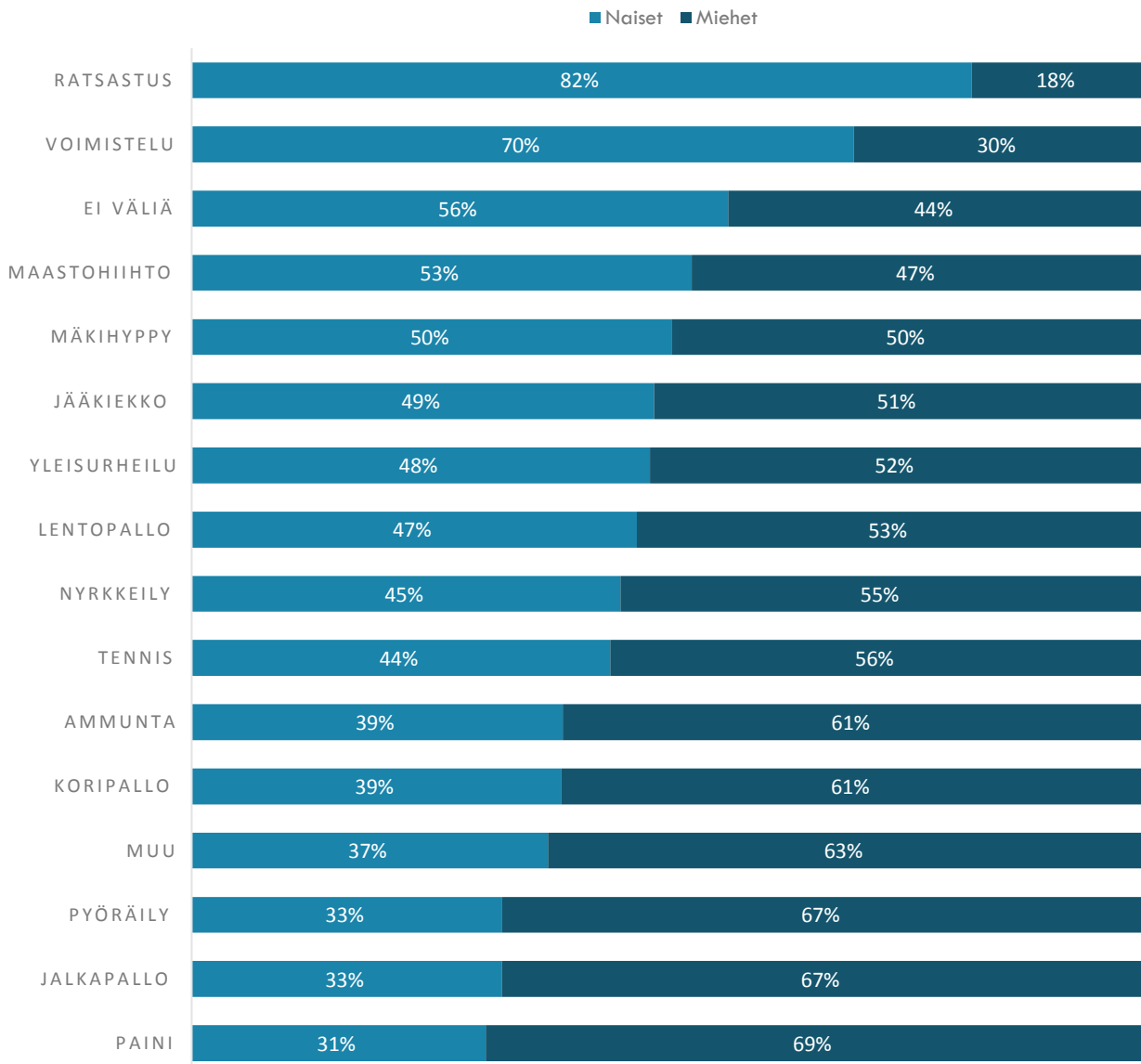
Kuviossa 10 jääkiekko on noussut kaikkein suosituimmaksi menestyslajiksi. Lähes puolet väestöstä haluaa nähdä lajissa menestystä. Yleisurheilu ei jää kauas jääkiekon suosiosta ja on myös nostanut osuuttaan edelliseen kyselyyn nähden. Menestys maastohiihdossa oli pitkään suomalaisten ykköstoiveena mutta trendi on ollut loivasti laskeva ja nyt laji löytyy kolmannelta sijalta. Mäkihypyn neljättä sijaa ja prosenttiosuuden nousua vuosikymmenen vaihteen kyselystä on vaikea tulkita. Menestystä lajissa ei ole viime vuosina tullut mutta toive siitä näyttää elävän edelleen vahvana väestössä. Sen sijaan jalkapallon prosenttiosuuden kaksinkertaistuminen on tuskin suuri yllätys. Viideskin sija on kuitenkin vielä vaatimaton tälle suurlajille. Lajin koko potentiaalisen suosion saavuttaminen Suomessa edellyttäisi todennäköisesti sitä, että maajoukkueen menestymahdollisuudet näyttäisivät nykyistä realistisemmilta. Myös naisten kiinnostuksen herättämisessä lajia kohtaan näyttäisi olevan vielä haasteita (kuvio 12). Kokonaisuutena palloilulajit ovat kuitenkin kasvattaneet suosiotaan mistä ovat myös merkinä myös lentopallon ja koripallon nousu tälle yli kymmenen prosentin kannatuksen saavien listalle.

Kuvio 11. Kymmenen suosituinta lajia ikäryhmittäin

	18-29 V	30-39 V	40-49 V	50-59 V	60-69 V
1	Jääkiekko	Jääkiekko	Yleisurheilu	Jääkiekko	Yleisurheilu
2	Yleisurheilu	Yleisurheilu	Jääkiekko	Yleisurheilu	Maastohiihto
3	Jalkapallo	Ei väliä	Maastohiihto	Maastohiihto	Mäkihyppy
4	Mäkihyppy	Jalkapallo	Mäkihyppy	Mäkihyppy	Jääkiekko
5	Maastohiihto	Maastohiihto	Jalkapallo	Jalkapallo	Jalkapallo
6	Ei väliä	Mäkihyppy	Ei väliä	Ei väliä	Ei väliä
7	Koripallo	Lentopallo	Lentopallo	Lentopallo	Lentopallo
8	Muu	Koripallo	Muu	Muu	Koripallo
9	Lentopallo	Tennis	Koripallo	Koripallo	Muu
10	Nyrkkeily	Muu	Ammunta	Tennis	Ammunta

Kuviossa 11 ikäryhmittäin järjestetyt lajilistat eivät tarjoa suuria yllätyksiä lajien nimien suhteen verrattuna kuvioon 10. Lajien järjestys kuitenkin vaihtelee jonkin verran ikäryhmästä riippuen. Jääkiekko ja jalkapallo eivät ole vanhemmissa ikäryhmissä aivan yhtä suosittua kuin nuoremmissa. Maastohiihto on puolestaan suosittu laji vanhemmissa kuin nuoremmissa ikäryhmissä. 'Ei väliä' tarkoittaa sitä, että on sama mistä lajista menestystä tulee. 'Muu' tarkoittaa puolestaan sellaista lajia, jota ei ollut mainittuna vastaajalle tarjotussa listassa. Muista lajeista eniten mainintoja saivat autourheilu, suunnistus ja alppilajit.

Kuvio 12. Miesten ja naisten suosimat menestyslajit

Kuviossa 12 on lajin kokonaissuosio eritelty miesten ja naisten osuuksiin. Mukana ovat lajit, joiden kokonaissuosio on vähintään 1,5 prosenttia väestöstä. Kuviossa 12 ylempänä ovat lajit, joissa naisten osuus 'menestysäänistä' on suuri ja alempana lajit, joissa miesten osuus 'menestysäänistä' on suuri. Lajien väliset erot ovat sukupuolisidonnaisuuden suhteen melko suuria. Ratsastus on selkeimmin naisten suosima menestyslaji. Voimistelun kannatus koostuu myös suurelta osin naisten valinnoista. Tämän jälkeen seuraa useita suuria lajeja, joissa miesten ja naisten osuudet ovat suurin piirtein tasapainossa kuten maastohiihdossa, mäkihyppysä, jääkiekossa, yleisurheilussa ja lentopallossa. Pyöräily, jalkapallo ja paini ovat selkeästi miesten suosimia menestyslajeja.

TULOSTEN YHTEENVETO

Kyselyssä esitettiin väestölle väitteitä huippu-urheilun myönteisistä ja kielteisistä ulkoisvaikutuksista yhteiskunnassa. Tulosten mukaan valtaosa väestöstä uskoo huippu-urheilun myönteisiin vaikutuksiin. Suomalaisen huippu-urheilun menestys saa yli 70 prosenttia suomalaisista hyvälle mielelle. Yli 60 prosenttia on vähintään osittain samaa mieltä siitä, että maamme kansainvälinen tunnustus paranee huippu-urheilun menestyksen tuloksena. Yli puolet väestöstä uskoo ainakin osittain siihen, että menestys lisää väestön liikkumista. Samoin yli puolet kokee kansallisen identiteetin vahvistumisen seuraavan urheilijoiden menestystä.

Väitteet huippu-urheilun kielteisistä vaikutuksista eivät saa yhtä suurta kannatusta kuin myönteiset. Eniten huolta aiheuttaa huippu-urheilun yhteys keinoista piittaamattoman voittamisen ylikorostamiseen. Väitteestä oli vähintään osittain samaa mieltä lähes puolet suomalaisista. Yli 40 prosenttia on myös vähintään osittain samaa mieltä väitteestä huippu-urheilun edistäminen johtaa epäeettiseen toimintaan, kuten dopingiin ja sopupeleihin. Yli 40 prosenttia vastaajista on vähintään osittain samaa mieltä siitä, että huippu-urheilun edistäminen vähentää resursseja paikallistoiminnalta ruohonjuuritasolla. Keskeinen tulos on se, että vastaajat ovat melko selkeästi enemmän samaa mieltä huippu-urheilun myönteisistä kuin kielteisistä vaikutuksista (kuvio 5).

Tuloksia vertailtiin vuonna 2004 julkaistuun urheilun julkisuuskuvatutkimukseen (Ilmanen et al. 2004). Esitetyt väitteet ja tutkimusmenetelmä sekä ajallinen konteksti ovat sen verran erilaisia kuin tässä tutkimuksessa, ettei suora määrällisten tulosten vertailua ole mahdollista kuin pieneltä osin. Silti tuon varhaisemman tutkimuksen lukeminen antaa taustoja sen päätelmän tueksi, että väestön suhtautuminen huippu-urheiluun on muuttunut myönteisemmäksi. Yksi tekijä on tietenkin ajallisen etäisyyden kasvanen Lahden 2001 tapahtumiin. Toiseksi huippu-urheilun kaupallisuus ja osin viihteellisyyskin nähtiin 2000-luvun alkupuolella kielteisempänä ilmiönä kuin nykyisin. Todennäköisesti ne nähdään nykyisin huippu-urheiluun kuuluvina ilmiöinä eikä niitä kyseenalaisteta samassa määrin kuin aiemmin. Tässä kyselyssä talousvaikutukset ovat yksi huippu-urheiluun myönteinen vaikutus, kun taas aiemmassa kyselyssä kaupallisuus ja viihteellisyys koettiin enemmän kielteiseksi piirteeksi. Tässä tutkimuksessa huippu-urheilun myönteisimmäksi vaikutukseksi vastaajat nimesivät hyvän mielen saamisen, jolla on myös todennäköinen yhteys huippu-urheilun viihdearvon lisääntymiseen.

Yli puolet väestöstä näkee urheilijoiden tarjoavan myönteisiä esimerkkejä muille (61 %) ja johtavan esimerkillään muidenkin käytöstä (55 %). Sen sijaan niihin kolmeen esikuvaväitteeseen, joiden kohteena on muiden sijaan vastaaja itse, suhtaudutaan tässä kyselyssä varauksellisemmin. Tähän näyttää vaikuttavan se, että vastaajat ovat aikuisia, ja urheilijat mielletään enemmän lasten ja nuorten esikuviksi. Tämä näkyy erityisesti väitteessä ”Suomen joukkueen urheilijat toimivat roolimallina minulle”, josta vähintään samaa mieltä on vain 15 prosenttia kaikista vastaajista mutta lähes puolet kyselyn nuorimmista noin 18–22 -vuotiaista vastaajista. Urheilijoiden roolimallina pitäminen vähenee jyrkästi 20–30 -vuoden iässä.

Kyselyn mukaan 75 prosenttia suomalaisista seurasi Rion olympiakisoja televisiosta. Aktiivisesti, kisoja joka päivä tai useampina päivinä seuraavia oli väestöstä 34 prosenttia. Yleisesti urheilua seurataan eniten urheilu-uutisia katselemalla tai kuuntelemalla ja toiseksi eniten lukemalla lehtien urheilusivuja. Vajaa kolmannes suomalaisista seuraa näillä tavoin urheilua joka päivä. Kolmanneksi yleisintä on urheilusta keskusteleminen ystävien kanssa.

Jääkiekko on noussut kaikkein suosituimmaksi lajiksi, jossa halutaan nähdä menestystä. Tätä mieltä on lähes puolet väestöstä. Yleisurheilu ei jää tässä kyselyssä kauas jääkiekon suosioista ja on myös nostonut osuuttaan verrattuna vuonna 2010 julkaistuun kansalliseen liikuntatutkimukseen. Suurimman nousun ovat kuitenkin kokonaisuutena tehneet jalkapallo, lentopallo ja koripallo, joista kaksi viimeksi mainittua ovat nousseet ensimmäistä kertaa väestöltä yli kymmenen prosentin kannatuksen saavien listalle.

LÄHTEET

Grix, J. & Carmichael, F. (2012). Why do governments invest in elite sport? A polemic, *International Journal of Sport Policy and Politics*, 4:1, 73-90, DOI:10.1080/19406940.2011.627358

Hallmann, K., Breuer, C., Kühnreich, B. (2012). Happiness, pride and elite sporting success: What population segments gain most from national athletic achievements? *Sport Management Review*. <http://dx.doi.org/10.1016/j.smr.2012.07.001>

Ilmanen, K., Itkonen, H., Matilainen, P. & Vuolle, P. (2004). Urheilun julkisuuskuva. Jyväskylän yliopisto. Liikunnan sosiaalitieteiden laitos. Tutkimuksia 1/2004.

Itkonen, H., Ilmanen, K. & Matilainen, P. (2007). Urheilun sponsorointi Suomessa. Jyväskylän yliopisto. Liikuntatieteiden laitos. Tutkimuksia 1/2007.

Itkonen, H., Ilmanen K., Matilainen, P. & Jaskari, L. (2008). Media urheilun tulkkina ja tekijänä. Jyväskylän yliopisto. Liikuntatieteiden laitos. Tutkimuksia 1/2008.

Lipponen, Kimmo J. (2017). Menestyksen polulla -huippu-urheilun ulkoinen arviointi. Valtion liikunta-neuvoston julkaisuja 2017:1.

Lämsä, J. (2012). Finnish elite sport -from class-based tensions to pluralist complexity. Teoksessa Andersen S. S., Ronglan L.T. (toim.): *Nordic Elite Sport - Same Ambitions Different Track*. Universitetsforlaget.

Lämsä, J., Mäkinen, J., Nieminen, M. & Paavolainen, L. (2016). Huippu-urheiluverkoston ja -yksikön sisäinen arviointi. KIHU ja Suomen Olympiakomitean huippu-urheiluyksikkö

Mutter, F. & Pawlowski, T. (2014). Role models in sports – Can success in professional sports increase the demand for amateur sport participation? *Sport Management Review* 17, 324-326.

Mäkinen, J., Lämsä, J., Puska M. ja Mononen K. (2016). Huippu-urheilun muutos tekijöiden silmin. Kyse-lyt urheilijoille ja huippu-urheiluverkoston jäsenille. Kilpa- ja huippu-urheilun tutkimuskeskus.

Payne, W., Reynolds M., Brown S., Fleming A. (2002). Sports role models and their impact on participation on physical activity: A literature review. Victoria BC: University of Ballarat.

Kansallinen liikuntatutkimus 2009–2010: vapaaehtoistyö (2010). Suomen Liikunnan ja Urheilun julkaisusarja; 8.